

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Рівненський державний гуманітарний університет

ІДЕНТИЧНІСТЬ. ДИСКУРС. ІМАГОЛОГІЯ

МАТЕРІАЛИ

*Всеукраїнської наукової конференції
з іноземною участю
до 150-річчя Агатангела Кримського*

15 квітня 2021 року
м. Острог

Острог
Видавництво Національного університету «Острозька академія»
2021

*Рекомендовано до друку
на засіданні ради гуманітарного факультету
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 9 від 28 квітня 2021 року)*

Редакційна колегія:

Вісич О. А., доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови і літератури Національного університету «Острозька академія» (*відповідальний редактор*);

Кочерга С. О., доктор філологічних наук, професор кафедри української мови і літератури Національного університету «Острозька академія».

Пухонська О. Я., доктор філологічних наук, доцент кафедри української мови і літератури Національного університету «Острозька академія».

I – 59
Ідентичність. Дискурс. Імагологія: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції з іноземною участю до 150-річчя Агатангела Кримського, м. Острог, 15 квітня 2021 року / редкол. О. А. Вісич (відп. ред.) та ін. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 146 с.

DOI 10.25264/15.04.2021

У збірнику матеріалів Всеукраїнської наукової конференції з іноземною участю до 150-річчя Агатангела Кримського «Ідентичність. Дискурс. Імагологія», яка відбулася 15 квітня 2021 року на базі Національного університету «Острозька академія», представлено тези доповідей учасників, у яких відображено різноаспектні дослідження літературного та наукового доробку Агатангела Кримського, а також актуальні проблеми сучасної філології.

**УДК 81 (082)
ББК 83.3(4Укр)6**

*Матеріали опубліковано в авторській редакції.
За зміст тез доповідей, допущені помилки і неточності
відповідають автори публікацій.*

© Автори, 2021
© Національний університет
«Острозька академія», 2021

ЗМІСТ

ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО: ТЕКСТИ І КОНТЕКСТИ

Будний В. В. МОТИВИ ЕСТЕТИЗМУ В РАННІЙ ПОЕЗІЇ А. КРИМСЬКОГО	7
Чик Д. Ч. ВІД MAGNA MATER ДО САМОСТІ: РОМАН «ЛАГОВСЬКИЙ» А. КРИМСЬКОГО ЯК ТРАКТАТ ПРО ДУХОВНЕ ВІДРОДЖЕННЯ	12
Колошук Н. Г. ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПОЕТИКА РАННІХ ОПОВІДАНЬ А. КРИМСЬКОГО	15
Вівчар С. В. ТЕКСТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МАЛОЇ ПРОЗИ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «ПОВІСТКИ І ЕСКІЗИ З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ»)	20
Крупка М. А. ЖІНОЧИЙ ПЕРСОНАЖ У ПРОЗІ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО: ФОРМИ КОНСТРУЮВАННЯ ТА ТИПИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ.....	23
Боговін О. В. НЕ ПРЕКРАСНА ДАМА: КОД ДУЛЬСІНЕЇ У РОМАНІ А. КРИМСЬКОГО «АНДРІЙ ЛАГОВСЬКИЙ»	27
Лахман В. В. МАРКЕРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПРОЗІ А. КРИМСЬКОГО: МІЖ СХОДОЗНАВСТВОМ ТА УКРАЇНОЗНАВСТВОМ	31
Вісич О. А. РІЗНОЖАНРОВІ ЕЛЕМЕНТИ ПАРАТЕКСТУ В ТВОРЧОСТІ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО ЯК ЗАСОБИ АВТОРСЬКОГО ВІДЧУЖЕННЯ	35
Горблянський Ю. П. ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІЙ І ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІЙ ДУМЦІ (КІНЕЦЬ ХІХ – ХХІ СТ.)	40

Кухарук Л. В. ФЛОРИСТИЧНА ІМАГЕМА «ПАЛЬМА»: РЕЦЕПЦІЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ А. КРИМСЬКОГО	45
--	----

**ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИЧНОСТІ
В ХУДОЖНІЙ СЛОВЕСНОСТІ ХХ СТОЛІТТЯ**

Кочерга С. О. ОСТРОЗЬКИЙ ПОБРАТИМ ЛЕСІ УКРАЇНКИ МИХАЙЛО КРИВИНЮК	48
---	----

Тхорук Р. Л. «...ОТАЯ ТЕАТРАЛЬНОСТЬ»: ПРО БЕЛЕТРИСТИЧНУ ПРОЕКЦІЮ ФЕНОМЕНУ ПОЛІТИЧНО-НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ У «ПОВІСТКАХ ТА ЕСКІЗАХ ІЗ УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ» А. КРИМСЬКОГО	53
--	----

Бестюк І. А. МУЗИЧНА МІФОПОЕТИКА КЛОДА ДЕБЮССІ В ХУДОЖНІЙ ФАКТУРІ МОДЕРНОГО РОМАНУ («ДОННА АННА» (1929) ГОРДІЯ БРАСЮКА)	57
---	----

Шваб Л. П., Шваб А. Г. АГАТАНГЕЛ КРИМСЬКИЙ: УКРАЇНОЛЮБСТВО І ДІЯЛЬНІСТЬ НА ҐРУНТІ УКРАЇНОЗНАВСТВА	62
--	----

Смольницька О. О. СИМВОЛ ГІАЦИНТА У ВИБРАНІЙ СУФІЙСЬКІЙ ПОЕЗІЇ (ОРИГІНАЛИ Й УКРАЇНСЬКИЙ ПЕРЕКЛАД): ДИСКУРС НОВІТНІХ ПОСЛІДОВНИКІВ НЕОКЛАСИКІВ	67
---	----

Семенюк Л. С. ІСТОРІОСОФІЯ КОЗАЦЬКОЇ УКРАЇНИ У ДРАМАТИЧНИХ ЖАНРОВИХ ФОРМАХ ХVІІІ СТ.	73
--	----

Романишина Н. В. ШКІЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ІСМАЇЛА ГАСПРИНСЬКОГО НА ЗАСАДАХ ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНОГО АНАЛІЗУ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО	77
---	----

**СУЧАСНІ НАПРЯМИ
І ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ТЕМСТУ**

Горбач Н. В.

ІМАГОЛОГІЧНА РЕЦЕПЦІЯ ОБРАЗУ УКРАЇНИ В РОМАНІ

А. МЕЛЬНИЧУКА «ЩО СКАЗАНО»82

Слижук О. А.

БАГАТОАСПЕКТНІСТЬ ШКІЛЬНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СУЧАСНОЇ

УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ 87

Кирильчук О. М.

ХУДОЖНЯ РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ

ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗИ

(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Ю.ВІННИЧУКА «ЦЕНЗОР СНІВ»)91

Гурдуз А. І.

«ДІМ, В ЯКОМУ...» МАРІАМ ПЕТРОСЯН І «ВАРТИ»

СЕРГІЯ ЛУК'ЯНЕНКА: АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ

ФЕНТЕЗІЙНОЇ ТРАДИЦІЇ 95

Годік К. О.

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ В «СИБІРСЬКИХ НОВЕЛАХ»

Б. АНТОНЕНКА-ДАВИДОВИЧА ТА ПРОЗИ О. СОЛЖЕНИЦИНА:

ЗІСТАВНИЙ АСПЕКТ99

Демчук О. А.

ЕКЗИСТЕНЦІЙНА БЕЗДОМНІСТЬ ЧУЖИХ ЕТНОТИПІВ У МЕЖАХ

УКРАЇНСЬКОГО ПРОСТОРУ В ЗБІРЦІ МАЛОЇ ПРОЗИ

ВАСИЛЯ МАХНА «ДІМ У БЕЙТІНГ ГОЛЛОВ»102

Мельничук Т. І.

САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ ПЕРСОНАЖІВ ЯК МЕТАДРАМАТИЧНИЙ

ЧИННИК (НА МАТЕРІАЛІ П'ЄС П. АР'Є ТА Н. РОМЧЕВИЧА)106

**ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА,
ЛІНГВОСТИЛІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ
У СВІТЛІ ПРАЦЬ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО**

Дзира І. Я.

ТЮРКСЬКІ ЕЛЕМЕНТИ В РЕЄСТРІ ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО
НИЗОВОГО 1756 РОКУ111

Данилюк Н. О.

ВНЕСОК АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО У РОЗВИТОК
УКРАЇНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА115

Кіндратюк Б. Д.

МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ «ГРАМАТИКИ
МУЗИКАЛЬНОЇ» МИКОЛИ ДИЛЕЦЬКОГО119

Брус М. П.

ПРОБЛЕМА ФЕМІНІТИВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ
ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ (НА ОСНОВІ «РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО
СЛОВНИКА» ЗА РЕД. А. КРИМСЬКОГО)124

Гуцуляк Т. Є.

ОБРАЗНІ ДЕРИВАТИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВІДОБРАЖЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОБУТНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В „РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ СЛОВНИКУ”
ЗА РЕД. А. КРИМСЬКОГО ТА С. ЄФРЕМОВА129

Пена Л. І.

МОВОЗНАВЧА ТЕРМІНОЛОГІЯ В «РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ
СЛОВНИКУ» ЗА РЕДАКЦІЄЮ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО133

Гончаренко А. В.

А.Ю. КРИМСЬКИЙ ПРО ЛЕКСИЧНІ УКРАЇНІЗМИ
В ДАВНОКІЇВСЬКОМУ ТЕКСТІ137

Піскунов О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ЛІНГВІСТИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ В ПРАЦЯХ
А. Ю. КРИМСЬКОГО141

УДК: 821.161.2

Кирильчук О. М.,
*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, akirilchuk@ukr.net*

ХУДОЖНЯ РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Ю.ВИННИЧУКА «ЦЕНЗОР СНІВ»)

Українська література 2000-х років демонструє виразну стратегію до переосмислення складних сторінок українського минулого, особливо у цьому контексті важливого значення набуває досвід Другої світової війни. Власне пам'ять про глобальний мілітарний конфлікт середини ХХ віку дозволяє окреслити нові перспективи пошуку української ідентичності у вимірі проблеми протистояння різних тоталітарних режимів, жертвами репресивної політики яких стали як і українці, так і сусідні етноси. Водночас сучасна українська література прагне драгливий досвід Другої світової війни репрезентувати не лише як зразок інтелектуального осягнення складних онтологічних проблем національного життя українства (Оксана Забужко «Музей покинутих секретів», Василь Шкляр «Троща», Марія Матіос «Солодка Даруся» etc.), але і через призму гостросюжетної форми, розрахованої на широке читацьке коло. До такої моделі звертається Юрій Винничук («Цензор снів») та Владислав Івченко («Два пасинки митрополита»), що дозволяє окреслити альтернативну модель усвідомлення мілітарного

травматичного досвіду, доступну для художнього сприйняття масовим реципієнтом. Відтак письменники, апробовуючи форми популярного письменства щодо заглиблення у складні сторінки національної історії, розкривають перед широким читацьким загалом травматичний досвід Другої світової війни, який на масовому рівні лишається недостатньою структурованою та популярною меморативною моделлю минулого.

Дослідниця Оксана Пухонська, розглядаючи проблему травматичної пам'яті у контексті українського національного досвіду, виокремлює кілька факторів, які впливають на суспільну трансформації осмислення драматичних подій минулого. Ключовими моментами у оприявленні «процесу травми» українців постає криза національної ідентичності та культурна дезорганізація, які є наслідком тоталітарно-колоніальної політики СРСР [3, с. 33–34]. Саме Радянський Союз що довгий час сприяв ідеологізації нарративу минулого стирав травматичні сторінки історії України.

Дослідник Дж. Александер наголошує, що в основі конструювання культурної травми лежать спроби представників певного суспільства, апелювати у формі символічного представлення до певних подій минулого: «ці групові уявлення можна розглядати як «заяви» (claims) про форму соціальної реальності, про її причини і про відповідальність за дії, які впливають із цих причин» [1, с. 19].

У сучасній українській гуманітаристиці автори активно намагаються звертатися до осмислення травматичного досвіду минулого, який довгий час лишався під ідеологічної заборонию радянського режиму. Особливо потужний такий пласт репрезентацій про драматичні події Другої світової війни присутній в текстах українських письменників, які за допомогою модерних текстуальних конструкцій оприсутнюють у культурі сучасної України проблему національної травми, завданої репресивною політикою нацистського та советського тоталітарних режимів.

Роман Юрія Винничука «Цензор снів» репрезентує версію відображення подій Другої світової війни крізь призму обивательської психології героїв із львівського напів кримінального

середовища («У мене ніколи не було жодних політичних переконань, зате було велике бажання жити і то жити в гаразді, вільно й весело, наче метелик, це так чудово – жити, щоб жити» [2, с. 22]). Така художня стратегія дозволяє письменнику зосередитись не на глорифікації опору тоталітарним режимам, а, навпаки, на моделі пристосування як способу виживання протагоністів в умовах глобального мілітарного протистояння.

Юрій Винничук прагне зобразити соціокультурний простір передвоєнного Львова, який було зруйновано нацистським та радянським тоталітарними режимами під час Другої світової війни. Історії двох протагоністів (Стефана та Андреаса) постають яскравою ілюстрацією соціальних, національних та побутових проєкцій львівського простору 1930-40-х років. Загалом Львів як найбільше місто на заході сучасної України має драматичну історію, оскільки є частиною східноєвропейського простору, що став епіцентром геноцидної політики нацистського та радянського режимів у середині ХХ ст. Тімоті Снайдер називає цей регіон «кривавими землями» (bloodlands), оскільки саме на цій території впродовж 1930-40-х років здійснювалося масове насильство, «/.../ жертвами якого стали головню євреї, білоруси, українці, поляки, росіяни і прибалти – корінне населення цих земель» [4, с. 6–7]. Однак саме драматичні події Другої світової війни призвели до багатомільйонних жертв серед різних національних груп, але й зруйнували полікультурне середовище.

Пригоди героїв роману «Цензор снів» (контрабанда наркотиків, потрапляння у в'язницю, шпигунство etc), часто із відвертим кримінальним ухилом, дозволяють письменнику продемонструвати важливі точки травматичного досвіду, спровокованого подіями Другої світової війни: радянська окупація та репресії, нацистський режим та його політика знищення єврейського населення, діяльність українського руху опору. Хоча і Стефан, і Андерас стають заручниками обставин, у яких прагнуть лише вижити, але саме їх вибір окреслює драматичні події глобального мілітарного протистояння та реактуалізує пам'ять про драматичні події минулого для сучасного читача.

Загалом роман Юрія Винничука «Цензор снів» демонструє модель осмислення подій Другої світової війни через заглиблення у пригодницьку фабулу тексту із докладним з'ясуванням соціокультурної атмосфери львівського простору. Втім така художня стратегія дозволяє письменнику крізь призму форм популярного письменства репрезентувати травматичний досвід українського минулого та створити альтернативну модель колективної пам'яті.

Література

1. Александр Дж. Культурная травма и коллективная идентичность / пер. с англ. Г. Ольховиков. *Социологический журнал*. Москва, 2012. № 3. С.6–40.
2. Винничук Ю. Цензор снів. Харків: Фоліо, 2016. 319 с.
3. Пухонська О. Український вимір пам'яті. Київ: Академвидав, 2018. 304 с.
4. Снайдер Т. Криваві землі: Європа поміж Гітлером та Сталінім. Київ: Грані-Т, 2011. 448 с.